Kurban İbadeti
Gönderen Kadir Hatipoglu - Temmuz 15 2021 01:00:00

                                                                    Yaklaşmak, Allah’a yakın olmaya vesile olan şey anlamına gelen "kurban" kelimesi, dini terim olarak, Allah rızasını kazanmak amacı ve ibadet niyetiyle belirli vakitte, belirli nitelikleri taşıyan hayvanı usulünce kesmek demektir.[2]
            Yüce dinimiz insanı yaratıcısına yakınlaştırmak, O’na ulaştırmak veya Allah ile kulu arasındaki bağı sağlamlaştırmak ve benzeri maksatlarla çeşitli ibadetleri meşru kılmıştır ki, namaz, oruç, hac, zekat ve kurban ibadeti de bunlardan bazılarıdır.
            Bir ibadet olarak kurban insanlık tarihi kadar eskidir. İnsanlık tarihi boyunca hemen bütün ilahi dinlerde kurban kesmek, insanı Allah’a manen yaklaştıran bir ibadet sayılmıştır. Kur’ân’ı-Kerim’de Hz. Ademin iki oğlunun Allah’a kurban takdim ettiklerinden haber verilmesi (Maide 5/27), bunun yanında bir başka ayette ilahi dinlerin hepsinde kurban hükmünün varlığına işaret edilmesi (Hac, 22/34), hayli değişikliğe uğramış şekliyle de olsa kurbandan Yahudilik ve Hıristiyanlıkta da söz edilmesi bu ibadetin ne kadar eskilere dayandığını göstermektedir.
            SÖZLÜK ANLAMIYLA KURBAN
            Allah'a yaklaşma ve yaklaştıran şey anlamıyla kurban kelimesi, Adem (a.s.)ın çocuklarına atıf yapan şu âyette dile getirilmektedir: وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَاَ ابْنَىْ ادَمَ بِالْحَقِّ اِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا فَتُقُبِّلَ مِنْ اَحَدِهِمَا وَلَمْ يُتَقَبَّلْ مِنَ الْاخَرِ “(Ey Muhammed) Onlara Ademin iki oğlu ile ilgili haberi hakkıyla oku. Hani her ikisi birer kurban sunmuşlardı, birinden kabul edilmiş, diğerinden kabul edilmemişti (Maide, 5/27).
            Ayet-i kerime, Allah’a yaklaşmak maksadıyla O’na kurban ibadetinin insanlıkla birlikte başladığına işaret etmektedir. Adem'in iki oğlu Habil ve Kabil'dir. O günün uygulaması gereği Kabil, bir miktar değersiz ekin, Habil ise en iyi bir koç kurban olarak Allah’a sunmuşlardır. Allah, Kabil'in kurbanını kabul etmiş, Habil'in kurbanını ise kabul

etmemiştir.   "Kurban" kelimesinin anlamı; Allah’a yakın olmaktır. Ayette geçen "kurban" kelimesi bu anlamda kullanılmıştır.[3] Bu âyette geçen "kurban" bizim kurban bayramında kestiğimiz ve Arapça'da "udhiyye" olarak ifade edilen kurban anlamında değildir. "وَلِكُلِّ اُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنْسَكًا لِيَذْكُرُوا اسْمَ اللّهِ عَلى مَا رَزَقَهُمْ مِنْ بَهيمَةِ الْاَنْعَامِ..."   “Her ümmet için, Allah’ın kendilerine rızık olarak verdiği hayvanlar üzerine ismini ansınlar diye kurban kesmeyi meşru kıldık…” (Hac, 22/34) Ayette geçen “mensek” kelimesi, “kurban kesmek ve kurban ibadeti, kurban edilecek zaman ve ibadet edilecek yer” manalarına gelir. Bakara suresinin 196. ayetinde geçen “nüsük” kelimesi de kurban anlamındadır.[4] KURBAN DİNIN BELİRGİN ÖZELLİKLERİNDEN BİRİDİR Yüce Allah, her semavi din mensupları için kurban ibadetini meşru kılmış olduğunu şu ayette açıkça beyan etmektedir: Kurban, Allah'ın dininin nişanelerinden biridir: وَالْبُدْنَ جَعَلْنَاهَا لَكُمْ مِنْ شَعَائِرِ اللّهِ لَكُمْ فيهَا خَيْرٌ فَاذْكُرُوا اسْمَ اللّهِ عَلَيْهَا صَوَافَّ فَاِذَا وَجَبَتْ جُنُوبُهَا فَكُلُوا مِنْهَا وَاَطْعِمُوا الْقَانِعَ وَالْمُعْتَرَّ كَذلِكَ سَخَّرْنَاهَا لَكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

           “Kurbanlık deve ve sığırları da, sizin için Allah'ın (dininin) nişanelerinden (kurban) kıldık. Sizin için onlarda hayır vardır. O halde onları saf saf sıralanmış dururken (kurban edeceğinizde) üzerlerine Allah'ın adını anın. Yanları yere yaslandığı vakit (yani canları çıktığında) onların etlerinden yiyin, kanaat edip istemeyene de, isteyene de yedirin. Böylece onları sizin emrinize verdik ki, şükredesiniz” (Hac, 22/36).   Ayette geçen “büdn” kelimesi; büyük baş hayvanlar demektir. “Şeâir” kelimesi, kurbanın dinin adetlerinden olduğunu ifade eder. [5]   BU GÜNKÜ ŞEKLİYLE KURBAN İBADETİ   Bu günkü şekliyle dinimizdeki kurban ibadeti, Hz. İbrahim (a.s.) ile başlar.   Hz. İbrahim bir oğlu olduğu takdirde onu Allah'a kurban etmeyi adamıştı. Zaman geçip oğulları dünyaya gelmesinden sonra, kendisine bu ahdi rüyasında hatırlatılmış, İbrahim (a.s.) rüyasını, oğlunu kurban etmesi gerektiği şeklinde yorumlamış ve büyük bir imtihan karşısında olduğunu anlamıştı. Hz İbrahim hiç tereddüt göstermeden bu konuyu oğlu Hz. İsmail’e açmış, baba oğul büyük bir teslimiyetle ilâhî emri yerine getirmeye yöneldikleri sırada, yüce Allah, onların bu bağlılıklarına karşılık Hz. İsmail yerine bir koçun kurban edileceğini Cebrail vasıtasıyla kendisine bildirmişti. Bu tarihî olay Kur'ân’ı-Kerimde şöyle haber verilmektedir:
رَبِّ هَبْ لى
مِنَ
الصَّالِحينَ
فَبَشَّرْنَاهُ بِغُلَامٍ
حَليمٍ
فَلَمَّا
بَلَغَ
مَعَهُ
السَّعْىَ
قَالَ يَا
بُنَىَّ
اِنّى اَرى
فِى
الْمَنَامِ ْ
اَنّى
اَذْبَحُكَ
فَانْظُر
مَاذَا تَرى
قَالَ يَا
اَبَتِ
افْعَلْ مَا
تُؤْمَرُ
سَتَجِدُنى
اِنْ شَاءَ

اللّهُ مِنَ
الصَّابِرين&#16
14; فَلَمَّا
اَسْلَمَا
وَتَلَّهُ
لِلْجَبينِو&#16
14;نَادَيْنَاه&#
1615; اَنْ يَا
اِبْرهيمُقَ&#15
83;ْ صَدَّقْتَ
الرُّءْيَا
اِنَّا
كَذلِكَ
نَجْزِى
الْمُحْسِني&#16
06;َ اِنَّ هذَا
لَهُوَ
الْبَلؤُا
الْمُبينُ
وَفَدَيْنَا&#16
07;ُ بِذِبْحٍ
عَظيمٍ
وَتَرَكْنَا
عَلَيْهِ فِى
الْاخِرينَ
 سَلَامٌ
عَلى
اِبْرهيم
كَذلِكَ
نَجْزِى
الْمُحْسِني&#16
06;َ اِنَّهُ
مِنْ
عِبَادِنَا
الْمُؤْمِني&#16
06;َ
“(İbrahim), 'Ey Rabbim! Bana iyilerden (bir oğul) ihsan et', dedi. Biz de kendisine yumuşak huylu bir oğul müjdeledik. Oğlu yanında koşacak çağa gelince; 'Ey oğlum!, Ben seni rüyamda boğazladığımı görüyorum, bir düşün, ne dersin?' dedi. (İsmail), 'Babacığım! Sana ne emrolunuyorsa onu yap. İnşallah beni sabredenlerden bulacaksın' dedi. Nihayet her ikisi de (Allah'ın emrine) teslim olup. İbrahim de onu yüz üstü yere yatırınca, ona şöyle seslendik: “Ey İbrahim, rüyana gerçekten sadakat gösterdin, şüphesiz biz iyilik yapanları böyle mükafatlandırırız” “Şüphesiz bu apaçık imtihandır.” (İsmail'e karşılık) büyük bir kurbanlık fidye verdik. Kendisinden sonra gelenler arasında ona güzel bir nam bıraktık. Selam olsun İbrahim’e, 'İşte biz iyi insanları böyle ödüllendiririz. Çünkü o mü’min kullarımızdandır” (Saffat, 37/100-111).

           Diğer bütün ibadetlerde olduğu gibi kurbanda da niyet ve ihlas şarttır.   Kısaca hatırlatalım ki "ihlas", bir işi, bir ibadeti başka bir şey için değil, sırf Allah rızası için yapmaktır.   Kur’an’ı-Kerimde;   لَنْ يَنَالَ اللّهَ لُحُومُهَا وَلَا دِمَاؤُهَا وَلكِنْ يَنَالُهُ التَّقْوى مِنْكُمْ..."   “Onların ne etleri ne de kanları Allah'a ulaşır. Fakat O’na sadece sizin takvanız ulaşır’ (Hac,22/37) anlamındaki âyet, bütün ibadetlerin temel şartı olan "ihlas"a vurgu yapmaktadır. Sevgili peygamberimiz de, bu hususu şöyle ifade etmektedir: إنما الأعمال بالنيات، وإنما لكل امرىء ما نوى   “Amellerin kıymeti ancak niyetlere göredir. Herkesin niyet ettiği ne ise, eline geçecek olan ancak odur.” [6] Kur'ân'da Kurban kesilmesi emredilmektedir: …   فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَانْحَرْ “Rabbın için namaz kıl, kurban kes” (Kevser, 108/2).   Bu âyetteki "venhar" emri, ""kurban kes" anlamına geldiği gibi, bunun başka anlamlara da geldiğini söyleyen bilginler bulunmaktadır.Ayetteki emrin sadece Peygamberimize mi, bütün müslümanlara mı yönelik olduğu hususunda da farklı görüşler ortaya konulmuştur.   Kurban ibadetinin kesin dayanağı, konu ile ilgili Peygamberinizin sözleri ve uygulamalarıdır. Kurban ibadeti; hicretin ikinci yılında meşru kılınmıştır.   Peygamberimiz (a.s.) bir çok hadisinde kurban kesilmesini teşvik etmektedir: مَا عَمِلَ آدَمِىٌّ يَوْمَ النَّحْرِ أحَبّ .إلى اللّهِ تَعالى مِنْ إهْرَاقِ الدِّمَ

إنَّهَالَتَ&#15
71;تِى يَوْمَ
الْقِيَامَة&#16
16;
بُقُرُونِهَ&#15
75;
وَأشْعَارِه&#15
75;
وأظﻼَْفِهَا&#1
548; وَإنَّ
الدَّمَ
لَيَقَعُ
مِنَ اللّهِ
تَعالى
بِمَكَان
قَبْلَ أنْ
يَقَعَ في
اﻷرْضِ
فَطِيبُوا
بِهَا
نَفْساً َ ٍ “Ademoğlu kurban bayramı günü, Allah katında kurban kesmekten daha sevimli bir iş yapmaz. Şüphesiz ki kesilen kurban kıyamet günü boynuzları , kılları ve tırnakları ile gelir. Hiç şüphe yok ki kesilen kurban, kanı yere akmadan önce Allah katında kabul görür. Öyleyse gönüllerinizi kurban ile hoş ediniz.” [7]
Peygamberimiz (a.s.) Medine'de 10 yıl ikamet etmiş ve her yıl kurban kesmiştir:
نَحَرَ
النَّبىُّ
سَبْعَ
بَدَنَاتٍ
بِيَدِهِ
قِيَاماً
وَضَحَّى في
المدينةِ
كَبْشَيْنِ
أقْرَنَيْنِ
أمْلَحَيْنِ&#15
48; يَذْبَحُ
وَيُكَبِّرُ
وَيُسَمَّى
وَيَضَعُ
رِجْلَهُ
عَلى
صَفْحَتَهما Enes (r.a.) anlatıyor: "Resûlullah (a.s.), yedi deveyi kurban olarak eli ile ayakta kesti. Medine'de ise, boynuzlu ve alacalı iki koç kurban etti. Resûlullah (a.s.) keserken tekbir getiriyor, besmele çekiyor ve ayağını hayvanların boyunlarının üzerine koyuyordu"[8] KURBAN KESMEKLE YÜKÜMLÜ OLANLAR Kurban kesmekle akıllı, buluğa ermiş ve

nisap miktarı para veya servete sahip olan mukim[9] müslümanlar yükümlüdür. İmam-Şâfiî, İmam Malik ve İmam Ahmed b. Hanbel'e göre dinen yolcu sayılan kimseler de kurban kesmekle yükümlüdürler. Kurban kesmeyi vacip kılan zenginliğin ölçüsü; kişinin aslî ihtiyaçlarının ve borcunun dışında nisap miktarı malının veya parasının bulunmasıdır. Nisap miktarları; beş deve, 30 sığır, 40 koyun-keçi, 80.18 gram altın veya bu değerde para veya ticaret malı, 561 gram gümüş ve 650 kilogram toprak mahsulüdür. Zekat ile yükümlü olmak için nisap miktarı malın artıcı nitelikte olması ve üzerinde bir yıl geçmesi şart olmasına karşılık, kurban ibadeti ile yükümlü olmak için bu şartlar aranmaz.[10] KURBAN KESMENİN DİNİ HÜKMÜ Kurban kesmek İmam-ı Azam Ebu Hanife'ye göre vacip, İmam Muhammed, İmam Ebu Yusuf, İmam Şafiî, İmam Malik ve İmam Ahmed b. Hanbel'e göre sünnet-i müekkededir.[11] Hükmümün vacip veya sünnet-i müekkede olması, uygulamaya bir etki yapmamaktadır. Her iki görüş sahipleri de gücü yeten kimsenin kurban kesmelerini öngörmektedir. İmkanı olanların kurban kesmeyi terk etmelerine ruhsat vermemişlerdir.[12]   مَنْ كَانَ لَهُ سَعَةٌ، وَلَمْ يُضَحِّ، فَلاَ يَقْرَبَنَّ مُصلانَا “Kim imkanı olduğu halde kurban kesmezse bizim mescidimize yaklaşmasın”[13] anlamındaki hadis, İmam-ı A'zam'ın bu konudaki görüşünün dayanaklarından biridir. Hadisin Ebu Hanife'ye delil oluşu şu yoruma dayanmaktadır: “Hadiste yer alan böylesine güçlü bir uyarı, ancak vacip olan bir ibadetin terki konusunda yapılmış olabilir. Kurban vacip olmasaydı terk eden kimse için Hz. Peygamber böyle bir ifadeyi kullanmazdı.” Ebu Hanife'ye göre kurbanın vacip olduğunun diğer bir delili Peygamberimizin, kurban kesmeyi hiç terk etmemiş olmasıdır.[14]   Ayrıca, Hz. Peygamberin Ebu Bürde'ye namazdan önce kestiği kurbanın yerine bir başkasını kesmesi gerektiğini söylemiş olması da, kurbanın vacip olduğunu gösteren bir delildir. Bu görüşü destekleyen diğer bir delil de Hz. Peygamberin;   مَنْ ﮐﺎﻥ ذَبَحَ مِنْكُمْ قَبْلَ الصلاةِ، فَلْيُعِدْ أُضْحِيَّتَهُ. وَمَنْ لاَ، فَلْيَذْبَحْ عَلَى اسْمِ الله.

           “Kim (bayram) namazını kılmadan önce kurbanını kesmişse,yerine bir diğerini kessin. Kurbanını henüz kesmemiş olan da Bismillah diyerek kessin” şeklindeki sözüdür.[15] Kurbanın müekked sünnet olduğunu söyleyenlerin delilleri ise bu konuda Kur’ân’ı-Kerimde açık bir emrin bulunmaması ve Peygamberimizin bazı sözleridir:
 إذا.دخلت
العشر وأراد
أحدكم أن
يضحي، فلا يمس
من شعره وبشره
شيئا "Bilinen on gün (Zilhiccenin on günü) girdiği vakit kurban kesmek isteyen kimse, (kurban edeceği hayvanın bedeninden) bir kıl almasın bir tek tırnak kesmesin”.[16] Bu hadiste Peygamberimiz "kurban kesmek isteyen kimse" ifadesiyle kurban kesmeyi kişinin iradesine bırakmıştır. Bu da kurban kesmenin vacip olmadığını ifade eder. KURBAN EDİLEBİLECEK HAYVANLAR Dinen kurban edilebilecek hayvanlar; koyun, keçi, sığır, manda ve devedir. Bunların dışındaki hayvanlardan kurban edilebileceğine dair bir delil yoktur.[17] Bu itibarla, tavuk, kaz, ördek, deve kuşu ve ceylan gibi hayvanların kurban olarak kesilmesi geçerli olmaz. Kurbanın geçerliliği açısından kurban edilecek hayvanların erkek veya dişi olmaları arasında fark yoktur. Kurbanlık hayvanlardan koyun veya keçi ancak bir kişi tarafından urban edilir. Bunun yanında sığır, manda ve deve yedi kişiye kadar ortaklaşa kurban edilebilir. Ortakların tek veya çift olmalarında da bir sakınca yoktur. Ortakların iştirakiyle kesilen kurbanlarda, ortakların hepsi ibadet niyetiyle katılımda bulunmalıdırlar. Ortaklardan biri her hangi bir şekilde kurban niyetiyle değil de, et alma kastıyla kurban kesimine iştirak ederse, bu durumda diğerleri de niyet ettikleri kurbanları kesmiş sayılmazlar. Koyun ve keçi cinsi hayvanlar, bir yaşını doldurduktan sonra kurban edilebilir. Koyunun, altı ayını tamamladığında, bir yaşını doldurmuş, diğer koyunlar gibi semiz ve gösterişli olanı da kurban edilebilir. Sığır ve manda cinsinden olan hayvanlar iki yaşını, deve ise beş yaşını doldurduktan sonra kurban olarak kesilebilir. Kurban edilecek hayvanların niteliklerine gelince; kurban bir ibadet olduğu için kurbanlık hayvanların, kurban olmaya mani kusurları taşımaması gerekir. Bu kusurlar Peygamberimizin hadislerinde لا
يُضحَّى
بالعرجاءِ
بيِّنٌ
ظَلعُها ولا
بالعوراءِ
بيِّنٌ
عورُها ولا
بالمريضةِ
بيِّنٌ
مرضُها ولا
بالعجفاءِ
التي لا تُنقى.
“Topallığı açıkça belli olan, körlüğü açıkça belli olan, hastalığı açıkça belli olan hasta ve iliği kurumuş derecede zayıf olan hayvanlar kurban edilmez” şeklinde ifadesini bulmuştur.[18] Diğer taraftan kurban edilecek hayvanın, sağlıklı, azaları tamam ve besili olması, ibadetin gaye ve mahiyetine uygun olduğu gibi, sağlık kurallarına da uygun düşer. Bu hadisin ışığı altında, kurbanlık

hayvanın kurban olmasına mani kusurları şöyle ifade edebiliriz. a) İki veya bir gözü kör,   b)Aşırı derecede zayıf, c) Yürüyemeyecek derecede kötürüm ve topal, d) Kulağının ve kuyruğunun üçte birden fazlası kopmuş e) Dişlerinin yarıdan fazlası dökülmüş f) Doğuştan kulağı olmayan, g) Koyun ve keçide bir, sığırda iki memesi kurumuş, h) Ağır hasta olan hayvanları kurban etmek caiz olmaz. Bu itibarla kurbanlık satın alırken, kusurlu olup olmadığına dikkat etmek gerekir. Bununla birlikte, semiz olması için koyunların kuyruklarının usulünce düşürülmesi, boynuzlarının ilaçla düşürülmesi ve hayvan üretimini ve kökenini kontrol etmek için hayvanların kulaklarına delinerek küpe takılması, bu hayvanların kurban edilmelerine engel teşkil etmez . Çünkü zikredilen hayvanın değerini düşürmez. KURBANIN KESİM ZAMANI Kurban, bayram namazı kılınan yerlerde, kurban bayramının ilk üç günü bayram namazının kılınmasından sonra, üçüncü günü akşamına kadar olan süre zarfında kesilebilir. Bayram namazı kılınmayan yerlerde ise, aynı süre içinde sabah namazı vaktinden itibaren kurbanlar kesilebilir. Arefe günü veya bayramın ilk üç gününden sonra kurban kesmek caiz olmaz. Nitekim bir hadiste Hz. Peygamber: إن أول ما نبدأ به في يومنا هذا أن نصلي، ثم نرجع فننحر، من فعله فقد أصاب سنَّتنا، ومن ذبح قبل فإنما هو لحم قدَّمه لأهله، ليس من النُّسُك في شيء “Bu günümüzde yapacağımız ilk şey bayram namazını kılmak, sonra (evlerimize) dönüp kurban kesmek olacaktır. Her kim böyle yaparsa sünnetimize uygun iş yapmış olur. Kim (namazdan) önce kurban keserse, o ancak ailesine bir et sunmuş olur. Bu kestiği kurban olmaz”[19] buyurmuşlardır. Kurbanın rüknü, kurban edilmesi caiz olan hayvanlardan birini kesmek olduğundan, kurbanın bedelinin yoksullara verilmesiyle kurban kesilmiş olmaz. Bu şekilde verilen para sadaka olur. Dinimizde normal zamanlarda olduğu gibi, kurbanlık hayvanın kesiminde de gerekli şartlara uymak gerekir. Efdal olan kişinin kurbanının bizzat kesmesidir. Peygamberimiz (a.s.), kurbanlarını bizzat kendisi kesmiştir.[20] Bir kimse kurbanını bizzat kesemiyorsa, o zaman ehil birine vekalet vererek kurbanını kestirir. Kendisi de mümkünse orada hazır bulunur. Kurbanı kesen kimse, kurbanlık hayvana eziyet vermemelidir. Ehil olmayan kişiler kurban kesmemeli ve kesim esnasında hayvana eziyet edilmemelidir.. Kesim esnasında hayvan yere yatırılırken, اِنّى وَجَّهْتُ وَجْهِىَ لِلَّذى فَطَرَ السَّموَاتِ وَالْاَرْضَ حَنيفًا

وَمَا اَنَا مِنَ الْمُشْرِكينَ “Ben hakka yönelen birisi olarak yüzümü gökleri ve yeri yaratana çevirdim, ben Allah’a ortak koşanlardan (müşriklerden) değilim” (En’am, 6/79).
 قُلْ اِنَّ صَلَاتى وَنُسُكى وَمَحْيَاىَ وَمَمَاتى لِلّهِ رَبِّ الْعَالَمينَ   “ Şüphesiz benim namazım, ibadetim (Kurbanım) hayatım ve ölümüm hep alemlerin rabbı olan Allah içindir" (En’am, 6/162) mealindeki ayetleri okur. Kurban kesen kişi devamla, “Allahuekber Allahuekber, la ilahe illallahu vallahu ekber, Allahuekber velillahi’l-hamd” der, ara vermeden “Bismillahi Allahuekber” diyerek kesimi yapar. Usulüne göre kesim işlemi, hayvanın yemek ve nefes boruları ile, iki şah damarının kesilmesi ile gerçekleşir. Hayvan henüz ölmeden başını bedeninden ayırmak ve derisini yüzmeye başlamak, uygun bir davranış olmaz. Kurban kesildikten sonra sahibinin iki rekat namaz kılarak şükürde bulunması güzel bir davranış olur. Deve ve sığır gibi hayvanlar ortaklaşa kurban edildiğinde, etleri ortaklar arasında tahmini olarak değil, tartılarak taksim edilir. Ancak, bir ailenin fertlerinin ortaklaşa kestiği kurbanın etinin bu şekilde taksimi gerekmez. Böyle bir kurban tamamen bir hayır kurumuna verilecekse etinin taksim edilmesi gerekmez. Kur’an’ı-kerimde kurban eti hakkında,
.فَكُلُوا مِنْهَا وَاَطْعِمُوا.   “…Ondan yeyiniz, yediriniz” buyurulmuştur (Hac,22/36) Kurban kesmenin maksatlarından biri de, yoksulların evine et girmesini temin etmektir. Bu itibarla, kurban etinin hepsini yoksullara sadaka olarak dağıtmak veya aile efradı için alıkoymak caiz ise de, en uygun olanı kurban etini üçe taksim edip, birini kurban kesemeyen kimselere dağıtmak, bir bölümünü akraba tanıdık ve komşulara ikram etmek, birini de aile için alıkoymaktır. Şayet kurban kesen kimsenin aile fertleri kalabalık ve hali vakti de çok iyi değilse, kurban etini dağıtmadan tamamını çoluk çocuğu için alıkoyabilir. Kurban, hayatımızda gerek fert, gerekse toplum açısından çeşitli yararlar taşıyan mali ibadetlerimizden biridir. Kişi kurban kesmekle, Allah'ın emirlerine uymuş ve kulluk bilincini muhafaza ettiğini canlı bir şekilde ortaya koymuş olur. Kurban toplumdaki kardeşlik, yardımlaşma ve dayanışma ruhunu canlı tutar. Sosyal adaletin gerçekleşmesine katkıda bulunur. Zengine malını Allah rızasına uygun olarak ihtiyaç sahipleriyle paylaşma alışkanlığı verir. Fakirin de bu yardımlaşma vesilesiyle, kendini içinde bulunduğu toplumun bir üyesi olma hissini yaşamasına vesile olur. Diğer taraftan kurban kesmekle sadece nisap miktarı mala sahip olan zenginlerin ve orta tabakanın mükellef oluşu, kesilen kurbanların hastalıklı, sakat, kör ve topal olmamasının istenmesi ve kurbanın etiyle ilgili sünnetteki tavsiyeler göstermektedir ki, dinimiz, kurban kesme emriyle ibadetlerde ihlas,sosyal sorumlulukların bilincinde olmak gibi bir takım manevi, ahlaki ve sosyal maksatlara ulaşmayı da hedeflemiştir. Kurban kesmekle dinimizin bir emrine uyulmakta, sağlıklı, değerli ve önemli bir

mal Allah yolunda feda edilmekte, böylece insanlar, Allahın emrine uyma ve cömert olma alışkanlığını kazanmaktadırlar. Kurban, can da dahil olmak üzere, bir mü’minin yeri geldiğinde bütün varlığını da Allah yolunda feda etmeye hazır ve muktedir olduğunun sembolik bir göstergesidir. Kurban kesmenin sosyal ve iktisadi açıdan da bir takım faydaları vardır. Kurban bayramı sebebiyle milyonlarca hayvanın kesildiğini ve geniş çapta mal varlığına kıyıldığını ileri sürüp, kurban kesmenin ekonomik bakımdan sakıncalı bir davranış olduğunu iddia edenler olabilir. Ancak kesilen kurbanların dinimizde ifadesini bulan manada değerlendirilmesi, israftan kaçınılması, ihtiyaç sahiplerinin ve çevremizdeki insanların bundan istifade ettirilmesi, sosyal bünyemizde insani ilişkiler bağlamında faydalı neticeler ortaya çıkarmaktadır. Kaldı ki bir sene boyunca zaten insanların gıda ihtiyacını karşılamak için belirli oranda kesim yapılmaktadır. Kurban ibadetimizin yerine getirilmesiyle, besiciliğin teşvik edildiği, işsizlere iş sahası açıldığı, pazarlara bir hareket geldiği, bu işle uğraşan insanlarımızın belirli bir kazanç elde ettiği de bir gerçektir. [21] Dinimizin temizliğe ne kadar önem verdiği bilinen bir gerçektir. Müslümanın hayatının her safhasında, dinimizin bu prensibine riayet etmesi gerekir. Kurban kesimi ile ilgili olarak bu prensibi tahakkuk ettirebilmek için, imkanlar oluşturulan yerlerde, kurban kesim işlemleri ilgililerce önceden tespit edilen yerlerde yapılmalıdır. Kurban kesildikten sonra çevre temizliği iyice yapılmalı, yol kenarlarında, insanların ortak kullanım alanlarında, dışarıda, insanlara rahatsızlık verecek hiçbir şey bırakılmamalıdır. Bu husus, kurbanlık hayvana ve kurban ibadetine karşı gösterilecek bir saygının da gereğidir. Bir taraftan kurban ibadetimizi yerine getirirken, diğer taraftan insanlara davranışlarımızla rahatsızlık vermemiz doğru bir davranış olmaz. SONUÇ İnsan, yaratılışı gereği kendi Yaratıcısı ile yakınlık kurma ihtiyacı hisseden bir varlıktır. Yüce dinimizde insanın Yaratıcısı ile yakınlık kurmasını sağlayan sayısız yollar vardır. Bütün ilahi dinlerde yer alan ve Allah'a yakınlık sağlamaya vesile olan şey anlamındaki kurban ibadeti de bu yollardan biridir. Dinimizdeki kurban ibadeti, yüce Allah'a karşı engin ibadet duygusunu bize kazandırır. Kurban, fert ve toplum hayatı açısından çok çeşitli işlevi olan mali bir ibadettir. Bu ibadetimiz, kendisinden hedeflenen insani ve sosyal manalar özümsenerek ifa edilmelidir. Olgun insan kimliğimizin oluşmasında ve bu özelliğimizin devam ettirilmesinde en önemli unsur dini olgulardır. Böylesine ulvi duygularla mücehhez bireylerin oluşturduğu toplumlar insanlık camiası içinde daha uyumlu, daha paylaşımcı ve hoşgörülü olurlar.

[1] Bu bölüm, Din İşleri Yüksek Kurulu Uzmanı M. Şemsettin ÜNAL tarafından kaleme alınmıştır. [2] Zuhayli, Vehbe İslam Fıkhı Ansiklopedisi, IV,391. Feza Yayıncılık, İstanbul, 1994. Ali Bardakoğlu, DİA, XXVI, 435-436. [3] Taberî, Muhammed İbn Cerir, Câmi'u'l-Beyân An Te'vîli Âyi'l-Kur'ân, VI, 527. Süleyman Ateş, Yüce Kur’an’ın Çağdaş Tefsiri, II,510. Yeniufuklar Neşriyat, İstanbul, 1989. [4] Taberi,,IX,150; Ateş, VI, 26. [5] Taberi, IX,152,160; Ateş , VI, 28. [6] Buhari, Bedu’l-vahy, 1. I, 2. [7] Tirmizî, Edâhî 1.IV,83; İbnu Mâce, Edâhî 3. II,1045. [8] Buhârî, Hacc, 117, 2,185; İbnu Mâce, Edâhi 1.II,1043. [9] Züheylî, IV,395. [10] İSAM İlmihal, II,5. [11] İbn Rüşd, Ebu’l-Velid Muhammed b. Ahmed, Bidayetü’l-Müctehid ve Nihâyetü'l-Muktesıd, I, 347, Ahmet Kamil Matbaası, 1333, İstanbul. Şirbini, Hatîb Şemsüddin Muhammed Muğni’l-Muhtac ila Marifeti Meâni'l-Elfazi’l-Minhac, IV,282, Mısır, 1958. İbn Kudâme, el-Makdisi, Abdurrahman b. Muhammed. eş-Şerhu’l- Kebir, XI, 94Matbaatu’l-Menar, Mısır, 1348. [12] Kurtubi, 22/34 âyetinin tefsirinde. [13] İbn Mace, Edahi,2. II,1044. [14]İbn Hümâm, Muhammed b. Abdulvâhit, Şerhu Fethu’l-Kadir, VIII,467. Daru

İhyai’t-Türasi'l-Arabî, Beyrut, tarihsiz. [15] Buhari, Iydeyn, 23. II,11; İbn Mace, Edahi,12. II,1053. [16] Müslim, Edahi, 7. II,1565. [17] Zuhayli, IV,406. [18] Tirmizi, Edahi, 5. IV,86. [19] Buhari, Edahî,1. VI,234. [20] Müslim, Hac,19. I,892. [21] Süleyman Uludağ, İslamda Emir ve Yasakların Hikmeti, 100-101. TDV Yayınları, Ankara, 1988.

islam ve Hayat,Güncel Vaaz ve Hutbeler